

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Dai Lloyd AS
Cadeirydd, Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon

Seneddlechyd@senedd.cymru

28 Ionawr 2021

Annwyl Dai,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 7 Rhagfyr 2020 at Vaughan Gething AS, y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, ynghylch eich ymchwiliad i iechyd a gofal cymdeithasol ar yr ystâd carchardai i oedolion yng Nghymru.

Rydym yn ymateb oherwydd, fel y Gweinidog Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg, mae'r cyfrifoldeb cyffredinol dros iechyd troseddwr o fewn fy mhortffolio gweinidogol, ac mae gofal cymdeithasol yn rhan o bortffolio'r Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol.

Darparwyd diweddariad gweinidogol ar y cyd ynghylch y meysydd rydych wedi tynnu sylw atynt, sydd wedi'i atodi yn yr Atodiad i'r llythyr hwn. Gobeithio y bydd yr ymatebion hyn o gymorth i chi. Fel y byddwch yn gwerthfawrogi, mae ein gwaith ers mis Mawrth 2020 wedi canolbwyntio ar ymateb i bandemig Coronafeirws 2019 ac rydym wedi gweithio'n agos gyda Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi, Iechyd Cyhoeddus Cymru a phartneriaid eraill yn hyn o beth. Adlewyrchir hyn yn yr ymatebion a ddarparwyd.

Julie Morgan AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Iechyd
a Gwasanaethau Cymdeithasol
Deputy Minister for Health
and Social Services

Eluned Morgan AS/MS
Y Gweinidog Iechyd Meddwl,
Llesiant a'r Gymraeg
Minister for Mental Health,
Wellbeing and Welsh Language

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

ATODIAD

Cynnydd y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon ar Faterion Allweddol

1. Effaith COVID-19

Fe wnaethom ni gasglu tystiolaeth ar gyfer yr ymchwiliad hwn cyn y pandemig Covid-19, ond hoffem achub ar y cyfle hwn i fwrw golwg ar y mater gyda chi.

Cwestiwn	Cynnydd
<p>1.1 A allwch chi amlinellu'r heriau o ran darparu iechyd a gofal cymdeithasol ar yr ystâd carchardai yng Nghymru yn ystod y pandemig, ac i ba raddau y mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn gweithio gyda Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi (HMPPS), Iechyd Cyhoeddus Cymru ac eraill i amddiffyn poblogaeth carchardai a'r staff sy'n gweithio ar yr ystâd carchar yng Nghymru, gan gynnwys unrhyw gynlluniau ar gyfer brechu poblogaeth y carchardai?</p>	<p>Ers dechrau'r brigiad o achosion Coronafeirws 2019 (COVID-19), mae Llywodraeth Cymru wedi gweithio mewn partneriaeth agos â Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi (HMPPS) Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan gynnwys timau gofal iechyd carchardai lleol, i alluogi darparu iechyd a gofal cymdeithasol yn yr ystâd warchodol.</p> <p>Mae rheoli COVID-19 wedi dilyn Cynllun Brigiadau Carchar Cymru Gyfan a'r 'Interim advice on preventing and controlling outbreaks of COVID-19 in prisons and other prescribed places of detention' gan Public Health England.</p> <p>Roedd aelodaeth y Tîm Rheoli Brigiad yn cynnwys Iechyd Cyhoeddus Cymru, timau iechyd carchardai, uwch reolwyr carchardai, byrddau iechyd lleol, Llywodraeth Cymru ac uwch staff HMPPS. Fel rhan o hyn, mae Iechyd Cyhoeddus Cymru wedi neilltuo Ymgynghorydd Rheoli Clefydau Trosglwyddadwy (CCDC) i bob carchar, sy'n gyfarwydd â'r sefydliad ac sy'n gweithio'n agos gyda'r carchar i gynghori ar faterion lleol.</p> <p>Ar ôl cau'r carchardai o ganlyniad i'r don gyntaf o achosion, datblygodd y cyfarfod hwn i fod yn Grŵp Rheoli COVID-19 Cymru Gyfan, gyda'r un aelodaeth.</p>

Yn ogystal, mewn ymateb i COVID-19 yn lleol yng ngharchardai Cymru, mae Timau Rheoli Achosion Lluosog (IMT) wedi'u sefydlu ar gyfer pob carchar gan Iechyd Cyhoeddus Cymru. Caiff y rhain eu cadeirio gan Ymgynghorydd Rheoli Clefydau Trosglwyddadwy (CCDC) sy'n lleol i'r carchar ac fe'u mynychir gan dimau gofal iechyd carchardai ac uwch reolwyr yn ogystal â chynrychiolwyr o'r Bwrdd Iechyd Lleol. Mae'r rhain wedi parhau drwy gydol yr ail don ac maent ar waith ar hyn o bryd ar gyfer pob carchar yng Nghymru.

Cymerodd HMPPS gamau rhagweithiol hefyd i gefnogi carchardai i fonitro, rheoli a lliniaru'r bygythiad y bydd nifer fawr o staff a charcharorion yn cael eu heintio â COVID-19 ac i leihau'r tebygolrwydd y bydd yr haint yn lledaenu drwy'r system carchardai. Ymhlith y mesurau mae'r gofyniad i bob sefydliad ddatblygu Cynllun Rheoli Cyfundrefn Eithriadol (ERMP) i sicrhau bod gwasanaethau cyfundrefn hanfodol yn cael eu darparu'n gyson gyda phwysau staffio critigol a chamau cenedlaethol i leihau poblogaeth y carchardai.

Mae HMPPS yng Nghymru wedi cydweithio ag Iechyd Cyhoeddus Cymru i weithredu rheolaethau heintiau cyffredinol cyn i achosion o COVID-19 gael eu gweld yng ngharchardai Cymru. Ar 14 Chwefror 2020, anfonwyd cyngor ffurfiol gan Iechyd Cyhoeddus Cymru i HMPPS yng Nghymru ynghylch yr angen am gyfleusterau golchi dwylo hygyrch ledled yr ystâd, ac wrth fynedfeydd i ymwelwyr â charchardai. Rhannwyd llenyddiaeth ar olchi dwylo gan HMPPS i'w dosbarthu i staff a phreswylwyr. Roedd hyn yn cynnwys darparu poster hawdd eu darllen i garcharorion ar olchi dwylo, a chafodd y rhain eu harddangos mewn sawl ardal o gwmpas y carchardai. Dosbarthwyd fideos golchi dwylo hefyd i staff HMPPS, a darparwyd canllawiau ffotograffig ar dechnegau golchi dwylo cywir mewn toiledau staff a charcharorion. Yn ogystal, darparwyd gweinyddwyr diheintio dwylo ym mhob rhan o'r carchardai.

Dosbarthwyd canllawiau gan Public Health England i garchardai yng Nghymru ar 11 Chwefror 2020 a oedd yn cynnwys defnyddio Cyfarpar Diogelu Personol (PPE) a glanhau a dihalogi amgylcheddol. Gan nad yw carchardai wedi'u datganoli, Public Health England sydd yn aml yn cyhoeddi'r

dogfennau canllaw iechyd cyhoeddus cenedlaethol y maent yn eu dilyn. Defnyddir y rhain wedyn yng Nghymru mewn ymgynghoriad ag Iechyd Cyhoeddus Cymru. Lle bynnag y mae Iechyd Cyhoeddus Cymru wedi cyhoeddi dogfen ganllaw sy'n benodol ar gyfer carchardai, er enghraifft gydag olrhain cysylltiadau, mae carchardai yng Nghymru wedi gweithredu cyngor Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Yn dilyn hyn, cynhyrchodd HMPPS y canllawiau dros dro 'Provision of Personal Protective Equipment and Hygiene Provision to manage Coronavirus – 2019 across HMPPS' business areas – Roles and Responsibilities' ar 28/02/2020. Nododd hyn Bwyntiau Cyswllt Unigol ym mhob carchar a oedd yn gyfrifol am reoli cyfarpar diogelu personol a chynhyrchion hylendid cysylltiedig yn effeithiol. Cafodd y cynhyrchion hyn eu caffael yn ganolog gan HMPPS a'u dosbarthu i ganolfannau lleol. Ers hynny, mae Public Health England wedi cyhoeddi canllawiau llawn:

<https://www.gov.uk/government/publications/covid-19-prisons-and-other-prescribed-places-of-detention-guidance/covid-19-prisons-and-other-prescribed-places-of-detention-guidance>

Ar 31 Mawrth 2020 lanswyd strategaeth rheoli poblogaeth newydd, lle cafodd yr holl Drosglwyddiadau Rhwng Carchardai (IPT) eu hatal ar unwaith (ac eithrio'r rhai a gymeradwywyd gan Aur o dan amgylchiadau eithriadol) er mwyn lleihau'r risg o drosglwyddo rhwng sefydliadau. Mae'r gwaith o reoli COVID-19 wedi dilyn y Cynllun ar gyfer Brigiadau o Achosion o Glefydau Trosglwyddadwy yng Nghymru (Rhan 6 o'r ddogfen hon yw'r Cynllun Brigiadau i Garchardai yng Nghymru). <https://phw.nhs.wales/topics/latest-information-on-novel-coronavirus-covid-19/the-communicable-disease-outbreak-plan-for-wales/>

Ochr yn ochr â'r mesurau cenedlaethol hyn i leihau symudiadau rhwng safleoedd, cymerwyd camau cyfatebol i leihau'r cyswllt rhwng gwahanol grwpiau risg o fewn poblogaeth pob sefydliad. Amlinellir y ffordd y mae HMPPS wedi rheoli hyn yn strategaeth compartmentau a charfanau

carchardai HMPPS a gyhoeddwyd ddiwedd mis Mawrth ac y cyfeirir ati'n fanylach isod yn yr adran "amddiffyn carcharorion sy'n agored i niwed".

Yn dilyn hynny, cyhoeddwyd diweddariad i'r strategaeth poblogaeth ("Diogelu a Lliniaru") gan Drefn Rheoli Aur HMPPS, sy'n caniatáu dyraniadau cyfyngedig rhwng carchardai lleol a charchardai hyfforddi. Yng Nghymru, cafodd y newid hwn ei drafod a'i gymeradwyo gan Dîm Rheoli Brigiad Cymru Gyfan. Yn ogystal, cwtogwyd ar symudiadau o fewn carchardai, rhwng celloedd ac esgyll, gan bob carchar, lle bo hynny'n bosibl.

Er mwyn amddiffyn carcharorion sy'n agored i niwed, cyfarwyddodd HMPPS y carchardai i weithredu system carfanau ym mhob carchar. Carfanu yw strategaeth Public Health England ar gyfer gofalu am nifer fawr o bobl sy'n sâl neu sy'n cyflwyno risg uwch o haint drwy gasglu pawb sy'n symptomatig i un ardal (neu ardaloedd dynodedig lluosog) a sefydlu rheolaeth rwystr effeithiol rhwng y grŵp hwn a'r boblogaeth ehangach.

Yn dilyn canllawiau'r Llywodraeth ar warchod cymdeithasol, ynysu a chadw pellter cymdeithasol a gyflwynwyd ar 23 Mawrth, lansiodd HMPPS strategaeth carfanau carchardai ar 31 Mawrth. Roedd hyn yn ymestyn y cysyniad o 'garfanu' i gynnwys gwarchod mewn ffordd sy'n arwain at rannu carchardai'n gompartmentau mewn ffordd effeithiol.

Mae tair elfen i Strategaeth Carfanau HMPPS; trefniadau i ddiogelu'r rhai sydd fwyaf agored i'r feirws, mesurau i ynysu'r rhai sy'n symptomatig (ac unrhyw rai sy'n rhannu celloedd â hwy) a darpariaeth i gadw carcharorion sydd newydd eu derbyn ar wahân i'r brif boblogaeth nes bod digon o amser wedi mynd heibio i symptomau COVID-19 ymddangos os ydynt wedi'u heintio. Strategaeth carfanau HMPPS yw creu o leiaf dri pharth o fewn y sefydliad er mwyn sicrhau pellter rhwng y rhai sy'n symptomatig, y rhai sydd newydd gyrraedd, a'r rhai sydd fwyaf agored i niwed ym mhob carchar.

Defnyddir yr unedau gwarchod ar gyfer ynysu'r carcharorion hynny dros dro o fewn carfan unigolion sy'n agored i niwed GIG Cymru a NHS England nes

bod Llywodraeth Cymru yn cyngori nad oes angen gwarchod mwyach; gan leihau'r tebygolrwydd y bydd y grŵp bregus hwn yn cael y feirws.

Yn ogystal, yng ngharchardai Cymru, mae HMPPS wedi creu gofod ychwanegol yn ystâd y carchardai, drwy osod celloedd meddiannaeth sengl dros dro ar y cyd â'r cynllun er mwyn rhyddhau troseddwr risg isel. Mae hyn wedi cynnwys unedau yng Ngharchar Prescoed sy'n cynnig lle i 40 o ddynion, gydag unedau gwely sengl a chyfleusterau ystafell ymolchi. Yn ogystal, symudodd HMPPS ddynion o Garchardai Parc a Chaerdydd i Garchar Prescoed i ddarparu capasiti ychwanegol. Ar ben hynny, crëwyd 38 o leoedd llety ychwanegol yng Ngharchar Parc.

Ochr yn ochr â'r mesurau hyn, mae HMPPS yng Nghymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru wedi creu canllawiau olrhain cysylltiadau cenedlaethol penodol i Gymru ar gyfer carchardai yng Nghymru. Tu hwnt i hynny, mae gan garchardai gynlluniau olrhain cysylltiadau lleol sy'n adlewyrchu natur unigol y sefydliad. Mae'r cynlluniau hyn wedi addasu'r strategaeth Profi Olrhain Diogelu sydd ar waith ar lefel genedlaethol. Mae gennym hefyd brotocolau ar waith gyda chydweithwyr yn Lloegr i rannu gwybodaeth am achosion sydd wedi croesi rhwng Cymru a Lloegr.

Ar gyfer brechiadau, mae'r Penaethiaid Gofal Iechyd ym mhob carchar wedi ymuno â'r Byrddau Cynllunio Brechu yn eu Bwrdd Iechyd Lleol perthnasol. Mae pob tîm iechyd carchardai wedi cymryd rhan mewn gwaith paratoi i alluogi cyflwyno brechlynnau pan fyddant ar gael, ac mae hynny wedi cynnwys sicrhau bod cyflenwadau cyfarpar diogelu personol, gofod oergelloedd a lefelau staffio ar gael yn hawdd.

2. Cywerthedd o ran darparu iechyd a gofal cymdeithasol

Roedd mwyafrif yr ymatebion a gawsom yn canolbwyntio ar yr egwyddor y dylai carcharorion gael mynediad at ddarpariaeth iechyd a gofal sy'n gyfwerth â'r hyn a geir yn y gymuned, heb wahaniaethu ar sail eu sefyllfa gyfreithiol. Fodd bynnag, roedd ymdeimlad nad yw hyn yn cael ei adlewyrchu yn y system gofal iechyd gyfredol yn y carchardai yng Nghymru.

Cwestiwn

2.1 A allwch chi roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd o ran sefydlu Grŵp Goruchwylio

Cynnydd

Sefydlwyd Grŵp Goruchwylio Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai newydd ar y cyd gan Lywodraeth Cymru a HMPPS yn ystod haf 2020, a

<p>Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai, a'i waith hyd yma?</p>	<p>chynhaliwyd y cyfarfod cyntaf ar 26 Mehefin 2020. Cynhaliwyd ail gyfarfod ar 14 Hydref 2020 a'r cyfarfod diweddaraf ar 13 Ionawr 2021.</p> <p>Prif gylch gwaith y Grŵp yw goruchwyllo cynnydd y blaenoriaethau y cytunwyd arnynt ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol mewn carchardai. Mae'r gwaith hyd yma wedi canolbwyntio'n bennaf ar gynnig goruchwyllo ac atebolrwydd i'r ymateb i COVID-19 yng ngharchardai Cymru. Mae hefyd wedi gweithredu fel pwynt dwysáu ar gyfer Byrddau Partneriaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai (PHSCP Bau), ac mae wedi hwyluso trafodaethau traws-lywodraethol ar lwybrau Brexit, Camddefnyddio Sylweddau ac Anhwylder Personoliaeth.</p>
<p>2.2 Beth yw eich barn ar gynnig HMPPS yng Nghymru y dylai Llywodraeth Cymru sefydlu Bwrdd Iechyd Carchardai Cymru i wneud gwaith cynllunio strategol ar gyfer iechyd troseddwr yng Nghymru? Sut fyddai hyn yn cyd-fynd â'r Grŵp Goruchwyllo a'r Byrddau Partneriaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai?</p>	<p>Arweiniodd cynnig HMPPS am Fwrdd Iechyd Carchardai Cymru at sefydlu'r Grŵp Goruchwyllo Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai, sy'n cyflawni'r un swyddogaeth.</p> <p>Mae'r Grŵp Goruchwyllo yn darparu arweinyddiaeth strategol ac mae'n gweithredu fel pwynt dwysáu ar gyfer unrhyw faterion na ellir eu datrys gan y Byrddau yn lleol. Mae dwysáu i'r Grŵp Goruchwyllo yn eitem sefydlog ar agenda'r Byrddau, ac mae cynrychiolydd o'r Byrddau yn aelod o'r Grŵp Goruchwyllo hefyd. Mae templed safonol ar gyfer dwysáu i'r Grŵp Goruchwyllo wedi'i rannu â'r holl Fyrddau.</p>
<p>2.3 Pa mor hyderus ydych chi fod pob Bwrdd Partneriaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai yn cyfarfod yn rheolaidd a bod y trefniadau presennol yn gweithio'n effeithiol?</p>	<p>Bu mwy o ymgysylltu â'r Byrddau Partneriaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai dros y flwyddyn ddiwethaf. Erbyn hyn, mae llwybr clir i'r Byrddau gyfeirio problemau at lefelau uchaf HMPPS yng Nghymru, ac at Lywodraeth Cymru hefyd. Yn ogystal, mae Penaethiaid Gofal Iechyd pob carchar yn cyfarfod ag Iechyd Cyhoeddus Cymru, Arweinwyr Iechyd Troseddwr Llywodraeth Cymru a HMPPS yng Nghymru bob pythefnos, lle gallant drafod unrhyw faterion sy'n codi wrth gyflawni neu unrhyw broblemau o ran gweithredu'r Byrddau.</p>
<p>2.4 Sut ydych chi'n ymateb i alwadau am Gynllun Strategol Cymru Gyfan ar gyfer iechyd mewn carchardai, gan gynnwys Cynllun</p>	<p>O ran Cynllun Strategol, mae'r Cytundeb Partneriaeth bellach ar waith. Mae hwn yn gytundeb cydweithredol rhwng Llywodraeth Cymru, HMPPS, Byrddau Iechyd ac Iechyd Cyhoeddus Cymru. Mae'n nodi'r blaenoriaethau</p>

<p>Gweithredu Cenedlaethol i gynorthwyo Byrddau Iechyd Lleol i fwrw ymlaen â'r argymhellion gan unrhyw Fwrdd Iechyd Carchardai Cymru?</p>	<p>enedlaethol y cytunwyd arnynt ar gyfer gwella iechyd mewn carchardai gyda 4 ffrwd waith glir. Mae'r blaenoriaethau'n seiliedig ar y cytundeb mai dull carchar cyfan yw hwn o wella canlyniadau iechyd a llesiant carcharorion yng Nghymru.</p> <p>Y blaenoriaethau yw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amgylchedd ehangach y carchardai a'i gyfraniad at wella canlyniadau iechyd a llesiant. • Iechyd meddwl a datblygu safonau y cytunwyd arnynt ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl mewn carchardai. . • Camddefnyddio sylweddau a datblygu Fframwaith Trin Camddefnyddio Sylweddau newydd ar gyfer carchardai. • Rheoli Meddyginiaethau – Dan arweiniad Llywodraeth Cymru mewn cydweithrediad â'r Gymdeithas Fferyllol Frenhinol.
<p>2.5 Beth yw eich barn am y cynigion ar gyfer arweinydd/hyrwyddwr clinigol i fynd i'r afael â phryderon ynghylch diffyg arweiniad ac atebolrwydd clinigol?</p>	<p>Mae Arweinydd Clinigol ar gyfer Iechyd Troseddwyr bellach wedi ymuno â'r Grŵp Goruchwylio Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai i ddarparu arweinyddiaeth glinigol ac atebolrwydd.</p>
<p>2.6 Pa drafodaethau y mae Llywodraeth Cymru wedi'u cael gyda HMPPS i fynd i'r afael â phryderon yn y cyfundrefnau arolygu iechyd a gofal cymdeithasol yn HMP Parc, yn benodol o ran y ddarpariaeth gofal iechyd sylfaenol? A oes unrhyw gyfleoedd i ddeddfu neu fynd i'r afael â'r bwch hwn fel arall pan ddaw'r contractau yn HMP Parc i ben?</p>	<p>Mae'r terfyn contract yng Ngharchar Parc wedi rhoi cyfle i'r holl bartneriaid werthuso'r ddarpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol bresennol ac ystyried pa newidiadau y gellid eu gwneud i fodloni gofynion y presennol a'r dyfodol yn well. Fel rhan o'r gwaith hwn, mae Llywodraeth Cymru wedi darparu cyllid ar gyfer asesiad anghenion iechyd newydd a fydd yn cael ei gwblhau yn ystod chwarter cyntaf 2021. Bydd yr asesiad o anghenion yn gwerthuso pa wasanaethau ac ymyriadau fyddai'n darparu lefelau priodol o ofal i'r boblogaeth gymhleth yng Ngharchar Parc. Bydd yr asesiad o anghenion yn dylanwadu ar y fanyleb gwasanaeth i'r dyfodol ar ddiwedd y contract presennol.</p>

Er mwyn llywio'r fanyleb gwasanaeth ymhellach, mae Bwrdd Prosiect Diwedd Contract Parc dan arweiniad HMPPS, sy'n cynnwys Ffrwd Waith Iechyd, ar waith ar hyn o bryd. Mae gan y Ffrwd Waith Iechyd nifer o grwpiau Gorchwyl a Gorffen llai, a'u prif ffocws yw ymchwilio i'r gofynion cyflawni a helpu i lywio'r trefniadau asesu a chynllunio anghenion ehangach ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol y boblogaeth. Mae'r aelodaeth yn cynnwys Iechyd Meddwl Oedolion, Camddefnyddio Sylweddau, Gofal Wedi'i Drefnu a Gofal Heb ei Drefnu (Sylfaenol ac Eilaidd), Rheoli Meddyginiaethau ac Ieuencid.

Yn ogystal, mae grŵp penodol ar gyfer dod o hyd i ymyriadau gofal iechyd digidol i'r carchar yn y dyfodol. Mae gan bob un o'r grwpiau hyn gynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru, cynrychiolwyr iechyd a gofal cymdeithasol lleol a HMPPS yng Nghymru hefyd.

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg yn goruchwilio'r ddarpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol yng Ngharchar Parc, yn dilyn trosglwyddo gofal eilaidd yno o Fwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe BIA. Mae yna Fwrdd Partneriaeth Iechyd Carchar a Gofal Cymdeithasol yn ei le. sydd yn cael ei fynychu gan y tîm iechyd Carchar Parc, uwch reolwyr a HMPPS. Mae cynrychiolaeth o Fwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg, y darparwr gofal eilaidd, hefyd. Yn unol â threfniadau tebyg mewn carchardai eraill yng Nghymru, mae'r aelod o'r Bwrdd Iechyd Lleol yn gyfrifol am adrodd ar strwythurau llywodraethu mewnol unrhyw faterion sy'n briodol yn eu barn hwy, gan gynnwys rheoli risg. Gall y grŵp hwn hefyd gyfeirio problemau i'r Grŵp Goruchwilio Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai.

3. Mynediad at gofnodion iechyd

Mater allweddol arall yn y dystiolaeth a gawsom oedd pa mor aml y mae carcharorion yn cael eu symud rhwng carchardai, a rhwng carchardai a'r gymuned, ac effaith hyn ar barhad gofal effeithiol.

Cwestiwn	Cynnydd
3.1 A fu unrhyw ddatblygiadau yn y meysydd a ganlyn ac, os na, pa gymorth y gall Llywodraeth Cymru ei ddarparu i alluogi:	Bydd Swyddogion Llywodraeth Cymru yn trafod y mater hwn ymhellach gyda Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ timau gofal iechyd carchardai i gael mynediad at rifau GIG carcharorion pan fyddant yn y carchar; ▪ timau gofal iechyd cymunedol i gael mynediad at SystemOne y tu allan i'r carchar; a ▪ gwella cyfathrebu rhwng gwasanaethau cyfiawnder a gwasanaethau iechyd o ran dyddiadau rhyddhau a chynlluniau rhyddhau. 	
<p>3.2 Mewn perthynas â threfniadau yn HMP/YOI Parc, pa gymorth y gall Llywodraeth Cymru ei roi i'r awdurdod lleol gael mynediad at gofnodion iechyd carcharorion ar SystemOne?</p>	<p>Mae Cymru lachach yn nodi ein disgwyliad bod pawb yng Nghymru yn profi dull system gyfan o ymdrin â chymorth, gofal neu driniaeth ddi-dor drwy wasanaethau sydd wedi'u cynllunio o amgylch unigolion, yn seiliedig ar eu hanghenion unigryw a'r hyn sy'n bwysig iddynt, yn ogystal â deilliannau ansawdd a diogelwch. Mae hyn yn cynnwys sicrhau trefniadau effeithiol i ddarparu mynediad i systemau a chofnodion ar gyfer pob ymarferydd awdurdodedig.</p>
<p>4. Mynediad at ofal iechyd Am fanylion pellach, gweler yr Atodiad, meysydd yn cynnwys: Darpariaeth nyrsio Darpariaeth meddygon teulu Deintyddiaeth Gweithwyr Proffesiynol Perthynol i Iechyd</p>	
<p>Cwestiwn</p>	<p>Cynnydd</p>
<p>4.1 Sut ydych chi'n ymateb i bryderon y proffesiynau iechyd uchod ynghylch mynediad carcharorion at ofal iechyd?</p>	<p>Dylai troseddwr gael mynediad teg at wasanaethau iechyd, naill ai mewn sefydliadau diogel neu mewn lleoliadau cymunedol. Y GIG sy'n darparu gofal iechyd mewn carchardai sector cyhoeddus, ac fe'i goruchwylir gan y Byrddau Iechyd Lleol. Mae Byrddau Partneriaeth, sy'n cael eu cyd-gadeirio gan Lywodraethwr y carchardai ac sy'n cynnwys cynrychiolwyr o'r Bwrdd Iechyd Lleol, yn goruchwyllo iechyd a gofal cymdeithasol mewn carchardai sector cyhoeddus.</p>

	<p>Rydym wedi ymrwymo i wella iechyd a llesiant mewn carchardai sector cyhoeddus ond dim ond drwy 'ddull carchar cyfan' y gellir cyflawni hyn sy'n cynnwys sicrhau bod yr amgylchedd a threfn yn hybu ac yn cefnogi llesiant. Rydym wedi nodi iechyd a llesiant carchardai fel blaenoriaeth i fyrddau iechyd, sydd â chyfrifoldebau yn y maes hwn.</p> <p>Rydym yn cydnabod bod troseddwyd yn boblogaeth fregus sy'n aml ag anghenion cymhleth a lefelau uchel o salwch, yn aml o ganlyniad i anghydraddoldebau. Mewn ymateb uniongyrchol, mae camau gweithredu i gefnogi'r grŵp hwn wedi'u cynnwys yn strategaethau iechyd meddwl, camddefnyddio sylweddau, atal hunanladdiad a hunan-niweidio a dementia Llywodraeth Cymru.</p> <p>Mae'r Cytundeb Partneriaeth ar gyfer Iechyd mewn Carchardai yng Nghymru hefyd ar waith. Mae hwn yn amlinellu'r blaenoriaethau y cytunwyd arnynt rhwng Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi (HMPPS), Llywodraeth Cymru, Byrddau Iechyd ac Iechyd Cyhoeddus Cymru. Mae'r Cytundeb Partneriaeth ar gyfer Iechyd mewn Carchardai yn cydnabod pwysigrwydd dull carchar cyfan ac mae'n cynnwys ffocws penodol ar iechyd meddwl, camddefnyddio sylweddau, rheoli meddyginiaethau a rôl amgylchedd ehangach y carchardai o ran gwella iechyd a llesiant y rhai yn y carchar.</p>
<p>4.2 Pa gamau y gall Llywodraeth Cymru eu cymryd i wella'r sefyllfa hon?</p>	<p>Mae Grŵp Goruchwylio Iechyd a Gofal Cymdeithasol y Carchardai bellach ar waith a bydd yn gweithredu fel pwynt dwysáu ar gyfer unrhyw faterion na ellir eu datrys yn lleol yn y Byrddau Partneriaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai. Mae dwysáu i'r Grŵp Goruchwylio yn eitem sefydlog ar agenda'r Byrddau, ac mae cynrychiolydd o'r Byrddau yn aelod o'r Grŵp Goruchwylio hefyd. Mae templed safonol ar gyfer dwysáu i'r Grŵp Goruchwylio wedi'i rannu â'r holl Fyrddau.</p>
<p>5. Iechyd meddwl Roedd llawer o'r dystiolaeth a gawsom yn tynnu sylw at ganran y dynion yng ngharchardai Cymru sydd â phroblemau iechyd meddwl, gan gyfeirio at ymchwil ac ystadegau sy'n dangos bod pobl yn y carchar yn fwy tebygol o ddioddef o broblemau iechyd meddwl na phobl yn y gymuned.</p>	

Cwestiwn	Cynnydd
<p>5.1 Nid yw'n eglur o'r Cytundeb Partneriaeth a yw'n cynnwys cynlluniau i ehangu nifer y gwelyau ysbyty diogel a'r cyfraniad y bydd y capasiti ychwanegol hwn yn ei wneud o ran lleihau amseroedd aros. A allwch chi ddarparu unrhyw wybodaeth bellach ynglŷn â'r pwynt hwn?</p>	<p>Ym mis Hydref 2020, diwygiwyd ac ailgyhoeddwyd y Cynllun Cyflawni Law yn Llaw at Iechyd Meddwl gan Lywodraeth Cymru mewn ymateb i effaith COVID-19. Mae'r Cynllun Cyflawni diwygiedig yn cynnwys yr ymrwymiad y bydd yr Uned Gomisiynu Gydweithredol Genedlaethol (NCCU) yn cefnogi byrddau iechyd i gynnal archwiliad o'r ddarpariaeth ddiogel bresennol ar gyfer cleifion mewnol a datblygu strategaeth ddiogel i gleifion mewnol yng Nghymru. Cynhaliwyd archwiliad o'r ddarpariaeth ddiogel bresennol ar gyfer cleifion mewnol yn 2020, gyda'r strategaeth ddiogel ar gyfer cleifion mewnol yn cael ei datblygu yn 2021.</p>
<p>5.2 A allwch chi roi'r diweddaraf i'r Pwyllgor am gynnydd o ran y safonau iechyd meddwl drafft?</p>	<p>Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu Coleg Brenhinol y Seiciatryddion i ddrafftio'r safonau ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl yn y carchardai. Y bwriad gwreiddiol oedd cwblhau'r safonau a'u gweithredu yn 2020. Fodd bynnag, mae rhai elfennau o'r gwaith hwn wedi'u gohirio oherwydd effeithiau COVID-19. Mae safonau cyffredinol ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl (sy'n cynnwys ffocws ar dderbyn ac asesu / rheoli achosion a thriniaeth / atgyfeirio, rhyddhau a throsglwyddo / profiad cleifion / diogelwch cleifion / yr amgylchedd / yr iaith Gymraeg / gallu a galluogrwydd y gweithlu / hyfforddiant, datblygu proffesiynol parhaus a chefnogaeth gweithlu / Llywodraethu / gofal iechyd meddwl 24 awr) wedi'u drafftio. Mae'r rhain yn cael eu cwblhau'n derfynol ar hyn o bryd, ynghyd â safonau penodol i gyflwr ar gyfer pobl â dementia ac awtistiaeth. Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda'r Byrddau Iechyd a'r carchardai dros y misoedd nesaf i'w helpu i'w gweithredu.</p>
<p>6. Hunan-niweidio a hunanladdiad</p> <p>Gwyddom eisoes fod pobl yn y carchar yn wynebu risgiau sy'n gysylltiedig â hunanladdiad a hunan-niweidio – rhywbeth a nododd y Pwyllgor hwn yn ei adroddiad ar atal hunanladdiad yn 2018. Dywedodd y Coleg Nyrsio Brenhinol wrthym y sefydlwyd gweithgor yn ystod hydref 2018 i ddatblygu gwasanaethau iechyd meddwl cyson yng ngharchardai Cymru, ond aeth ymlaen i ddweud nad oes diweddariad wedi bod ar hyn. Yn ei ymateb i ymgynghoriad dilynol atal y Pwyllgor hwn ar hunanladdiad, nododd Coleg Brenhinol y Meddygon fod Llywodraeth Cymru wedi cysylltu ag ef ynghylch cynnal adolygiad o'r ddarpariaeth gwasanaethau iechyd meddwl mewn carchardai. Dywedodd fod y gwaith hwn bron yn barod i ddechrau.</p>	
Cwestiwn	Cynnydd

<p>6.1 A allwch chi roi diweddariad am yr adolygiad o'r ddarpariaeth gwasanaethau iechyd meddwl mewn carchardai yr ydych wedi'i gomisiynu gan Goleg Brenhinol y Meddygon?</p>	<p>Comisiynodd Llywodraeth Cymru Goleg Brenhinol y Seiciatryddion i ddatblygu safonau newydd ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl yn y carchardai. Bydd angen gwneud rhagor o waith i gefnogi'r Byrddau Iechyd Perthnasol a'r carchardai – gyda'r bwriad o weithredu'r safonau newydd hyn yn 2021.</p>
<p>7. Camddefnyddio Sylweddau</p> <p>Roedd cytundeb ymhlith y rhai a gyflwynodd dystiolaeth bod angen mwy o waith i leihau effaith camddefnyddio sylweddau, gan gynnwys defnyddio sylweddau seicoweithredol. Roedd angen i hyn gynnwys ymrwymiad i leihau camddefnyddio sylweddau mewn carchardai, yn ogystal â'r cyflenwad o gyffuriau anghyfreithlon mewn carchardai, a'r galw amdanynt. Cyfeiriodd HMPPS yng Nghymru at y Grŵp Cyngori Arbenigol ar gyfer Meddyginiaethau yn yr Alban, sy'n rhoi cyngor i Ganolfannau Triniaeth Cyffuriau Byrddau'r GIG ar ddefnyddio meddyginiaethau ac ymyriadau therapiwtig eraill yn briodol mewn carchardai. Awgrymodd y dylai Llywodraeth Cymru gyflwyno panel tebyg yng Nghymru.</p>	
<p>Cwestiwn</p>	<p>Cynnydd</p>
<p>7.1 Beth yw eich barn ar awgrym HMPPS y dylai Llywodraeth Cymru sefydlu Panel Cyngori Arbenigol ar gyfer Meddyginiaethau yng Nghymru, yn debyg i'r un sydd yn yr Alban?</p>	<p>Bydd swyddogion yn trafod gyda HMPPS eu hawgrym i sefydlu yng Nghymru gorff tebyg i'r Grŵp Cyngori Arbenigol ar gyfer Meddyginiaethau yn yr Alban cyn rhoi unrhyw adborth pellach i'r Pwyllgor.</p>
<p>7.2 A allwch chi ddarparu rhagor o wybodaeth am y gwaith o lunio manyleb gwasanaeth ar gyfer camddefnyddio sylweddau mewn carchardai yng Nghymru?</p> <p>7.3 A allwch chi roi diweddariad am y cynnydd gyda'r Fframwaith Trin Camddefnyddio Sylweddau?</p>	<p>Rydym wedi ymateb i 7.2 a 7.3 gyda'i gilydd gan eu bod yn ymwneud â'r un pwnc â'r fanyleb gwasanaeth sy'n cael ei chyfeirio ati yn y Fframwaith Trin Camddefnyddio Sylweddau.</p> <p>Yn y llythyr, nodir y byddai'r Coleg Nyrsio Brenhinol yn hoffi gweld hyfforddiant ar gael ar gyfer sylweddau seicoweithredol. Mae gan Lywodraeth Cymru wefan genedlaethol sy'n ymdrin â lleihau niwed yng Nghymru. Mae'r wefan hon yn cynnig deunydd e-ddysgu sy'n cynnwys modiwl ar gyfer sylweddau seicoweithredol newydd – gweler y ddolen isod</p> <p>https://www.harmreductionwales.org/cymraeg/hyfforddiant-ac-eddysgu/</p>

	<p>Yn ogystal, mae sylweddau seicoweithredol a sut i reoli unigolion sydd wedi bod yn defnyddio'r rhain yn effeithiol yn rhan o'r Fframwaith Trin Camddefnyddio Sylweddau, gyda chynghor ar ymyriadau seicogymdeithasol.</p> <p>Mae'r drafft diweddaraf o'r Fframwaith Trin Camddefnyddio Sylweddau ar gyfer y Llwybr Clinigol ar gyfer Rheoli Camddefnyddio Sylweddau mewn Carchardai yng Nghymru wedi ymgorffori'r ail gyfres o adborth a sylwadau gan HMPPS, Dyfodyl, Iechyd y Cyhoedd a chydweithwyr yn Llywodraeth Cymru ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Y llwybr clinigol ar gyfer asesu a rheoli camddefnyddio sylweddau gan gynnwys gofal cymhleth, dibyniaethau lluosog a defnyddio sylweddau ac iechyd meddwl sy'n cyd-ddigwydd • Sgrinio, diagnosis a thrin feirysau a gludir yn y gwaed, Twbercwlosis a heintiau a drosglwyddir yn rhywiol • Cefnogaeth i ailsefydlu yn unol â'r gwaith datblygu ar fframwaith strategol Lletya Troseddwyr Cymru • Adlinio a datblygu'r gweithlu <p>Oherwydd y pandemig presennol, gohiriwyd y gyfres o ddigwyddiadau i randdeiliaid ledled Cymru, a disgwyliar y bydd y gwaith hwn yn cael ei wneud yn 2021.</p>
<p>7.4 A allwch chi ddarparu rhagor o wybodaeth am waith y grŵp i fynd at wraidd y mater, gan gynnwys unrhyw allbynnau neu argymhellion y maen nhw wedi'u llunio?</p>	<p>Ataliwyd y grŵp oherwydd y pandemig, ond cyfarfu eto ar 14 Rhagfyr 2020, gyda phresenoldeb a chynrychiolaeth dda o amrywiaeth o sectorau.</p> <p>Bu'r cyfarfod yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adolygu arferion gwaith yn ystod pandemig • Nodi gwersi a ddysgwyd/meysydd gwaith newydd • Trafod y cynllun gwaith cyfredol. <p>Camau gweithredu yn y dyfodol –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adolygu'r cynllun gwaith cyfredol erbyn 29 Ionawr 2021 • Nodi gweithredoedd newydd ac ail-flaenoriaethu pob gweithred • Nodi a oes "enillion cyflym yn bodoli" • Mae'r cyfarfod nesaf wedi'i drefnu ar gyfer 21 Ebrill.

8. Rheoli meddyginiaethau

Ar hyn o bryd, caiff materion rheoli meddygaeth eu trin ar lefel leol. Dywedodd Cymdeithas Feddygol Prydain y byddai'n croesawu mecanwaith ffurfiol ar gyfer symleiddio polisïau rhagnodi ar draws ystâd carchar Cymru, gan egluro y gall yr hyn sy'n digwydd mewn un sefydliad gael effaith enfawr ar sefydliad arall. Cyfeiriodd y Gymdeithas Fferyllol Frenhinol at safonau proffesiynol ar gyfer optimeiddio meddyginiaethau mewn amgylchedd diogel. Mae'r rhain wedi'u hanelu at wasanaethau a ddarperir yn Lloegr fel arfer da, ond nid ydynt yn gymwys i Gymru. Fe wnaethoch chi gadarnhau bod Llywodraeth Cymru yn arwain ffrwd waith rheoli meddyginiaethau y Cytundeb Partneriaeth, mewn partneriaeth â'r Gymdeithas Fferyllol Frenhinol. Gwaith y Gymdeithas Fferyllol Frenhinol yn y maes hwn fyddai gwerthuso byrddau iechyd o ran eu cynnydd yn erbyn y safonau cyfredol ar gyfer rheoli meddyginiaethau mewn amgylchedd diogel, ac yna datblygu cynlluniau ar gyfer pob carchar neu fwrdd iechyd i wella eu perfformiad yn erbyn y safonau hynny.

Cwestiwn

8.1 A allwch chi roi diweddariad am y cynnydd o ran y ffrwd waith hon?

Cynnydd

Oherwydd y lefelau uchel o bwysau a roddwyd ar dimau gofal iechyd y carchardai yn ystod y pandemig COVID-19, mae elfennau o'r ffrwd waith hon wedi'u hoedi ar hyn o bryd. Yn ogystal, gan fod newidiadau i'r drefn yn sgil ymateb i COVID-19 wedi effeithio'n sylweddol ar ddsbarthu meddyginiaeth, fe'n cynghorwyd i oedi rhai elfennau o'r ffrwd waith nes i'r systemau hyn ddychwelyd i'r drefn arferol, a hynny er mwyn osgoi ystumio'r canfyddiadau'n artiffisial.

Cyn mis Mawrth 2020, sicrhaodd y Gymdeithas Fferyllol Frenhinol y tendr i arwain y ffrwd waith hon ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r contract yn cynnwys casglu ac asesu data cychwynnol; ymweliadau carchardai; ac Adroddiad Statws a Gwella unigol ar gyfer pob sefydliad. Drwy'r gwaith hwn, rhoddir ystyriaeth hefyd i bolisïau cenedlaethol y mae angen eu datblygu i gefnogi rheoli meddyginiaethau yn y carchardai.

Elfen allweddol o'r ffrwd waith hon oedd ymgysylltiad carchardai â thimau Fferylliaeth. Mae'r gwaith hwn wedi'i ohirio, ond ail-ddechreuodd ymchwil ac arolygon desg ym mis Hydref. Yn ogystal, cynhaliodd y Gymdeithas Fferyllol Frenhinol sesiwn ymgysylltu rithwir gyda thimau iechyd carchardai yn ystod hydref 2020 i nodi blaenoriaethau'r ffrwd waith a chasglu cefnogaeth i'r archwiliad, yn ogystal â chyflwyno'r Adnodd Archwilio i'r timau. Mae

swyddogion Llywodraeth Cymru hefyd wedi sefydlu cyfarfodydd misol gyda'r Contractwyr i oruchwylio'r gwaith hwn.

Yn ogystal â hyn, mae gwaith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd i asesu gallu systemau TG presennol GIG Cymru i helpu i hwyluso'r gwaith hwn.

9. Amgylchedd y Carchar

Mae eich tystiolaeth ysgrifenedig yn nodi mai HMPPS sy'n arwain y ffrwd waith mewn perthynas ag amgylchedd y carchar. Ar adeg ein sesiwn gyda chi, fe wnaethom ni ofyn ichi am y dangosyddion canlyniadau a'r mesurau perfformiad allweddol ar gyfer y ffrwd waith hon, ac fe ddywedoch chi wrthym nad oeddech yn ymwybodol ohonynt oherwydd nad oedd y gwaith hwnnw wedi'i gwblhau eto. Fe ddywedoch chi, er bod cynifer o'r ffactorau sy'n ymwneud â'r amgylchedd a'r drefn mewn carchardai yn gyfrifoldeb i'r gwasanaeth carchardai oherwydd ei fod yn berchen ar strwythur ffisegol y carchar, fod gennych chi ddi-ddordeb uniongyrchol yng nghanlyniad y ffrwd waith a sut byddai'n cyfrannu at allu Llywodraeth Cymru i gyflawni dangosyddion a safonau cenedlaethol.

Argymhelliad

9.1 A allwch chi roi diweddariad am ffrwd waith amgylchedd y carchar ac, yn benodol, y gwaith o ddatblygu dangosyddion canlyniadau a mesurau perfformiad allweddol?

Cynnydd

Dechreuodd ffrwd waith amgylchedd y carchar ym mis Ionawr 2020, gan ddechrau gydag ymweliadau â phob carchar yng Nghymru i gynnal grwpiau ffocws ac arolygu'r sefydliadau ar gyfer unrhyw faterion a allai effeithio ar lesiant. Roedd y gwaith hwn hefyd yn cynnwys dod o hyd i feysydd o arfer gorau y gellir eu rhannu ledled Cymru. Cynhaliodd y ffrwd waith ymweliadau cychwynnol â'r carchardai rhwng mis Ionawr a mis Mawrth 2020, a chreu adroddiadau canfyddiadau a oedd yn tynnu sylw at feysydd sy'n gweithio'n dda, meysydd i'w gwella a materion allweddol a godwyd yn y fforymau carcharorion. Roedd hyn yn cynnwys hyrwyddo'r gwaith sy'n cael ei wneud yng Ngharchar Parc ar gyfer dynion ag Awtistiaeth, yn dilyn eu hachrediad diweddar gan y Gymdeithas Awtistiaeth.

Fodd bynnag, oherwydd y brigiad o achosion o'r Coronafeirws, bu'n rhaid i HMPPS wneud newidiadau i'r ffrwd waith i addasu ar gyfer effaith darparu adnoddau ac addasiadau i'r gyfundrefn. Mae hyn wedi arwain at oedi rhai elfennau o'r ffrwd waith ond hefyd wedi ehangu ei chylch gwaith i gynnwys newidiadau amgylcheddol mewn ymateb i COVID-19, ac ymyriadau llesiant ar gyfer staff a charcharorion. Bydd y ffrwd waith yn aildechrau gweithio ar Ddangosyddion Iechyd yr Amgylchedd pan fydd y gyfundrefn a'r cyfyngiadau cymunedol wedi eu llacio, fel y gellir cynnal y cylch nesaf o ymweliadau.

Mae'r cylch gwaith estynedig ers mis Mawrth 2020 yn cynnwys:

- Cychwyn cynllun peilot profi COVID-19 staff a charcharorion, a ddechreuodd yng Ngharchar Abertawe ar 7 Hydref ac yng Ngharchar Berwyn yr wythnos ganlynol
- Gweithio gydag lechyd Cyhoeddus Cymru i weithredu Modelau Cyflawni Eithriadol (EDMau), i adfer meysydd allweddol o drefn y carchardai, fel campfeydd awyr agored, addysg ac unedau rheoli troseddwr
- Datblygu pecynnau iechyd meddwl i ddynion sy'n cael eu hynysu, gan gynnwys canllawiau ar fyfyrio
- Creu cynnwys newydd ar gyfer gorsaf radio'r carchar i helpu gydag unigrwydd
- Mynediad i linell iechyd meddwl C.A.L.L. ar gael yng ngharchardai Cymru
- Gweithio gyda phartneriaid i adolygu a datblygu ffyrdd arloesol ar gyfer ymarfer mewn celloedd
- Gweithio gyda Byrddau Iechyd Lleol i roi'r defnydd o iPads ar waith
- Gweithredu arwyddion ychwanegol i lywio cadw pellter cymdeithasol
- Datblygu canllawiau olrhain cysylltiadau ar gyfer pob un o'r carchardai gydag lechyd Cyhoeddus Cymru
- Ymgynghoriadau achosion cymhleth parhaus gyda rheolwyr achos gan gynnwys Rheoli Integredig Troseddwr Difrifol a Pheryglus Cymru (WISDOM) ac ymgynghoriadau Llwybr Risg Uchel
- Creu pecynnau tynnu sylw ar gyfer preswylwyr a defnyddwyr gwasanaeth ledled carchardai a'r gwasanaeth prawf. Roedd hyn yn cynnwys addasiadau hawdd eu darllen o gyhoeddiadau cenedlaethol a lleol i gynorthwyo cyfathrebu gyda dynion ag anawsterau dysgu
- Cefnogi gwasanaeth gweithwyr cyswllt Anafiadau'r Ymennydd ledled Clystyrau Caerdydd ac Abertawe
- Ymestyn cymorth Gweithiwr Allweddol i reoli achosion cymhleth a datblygu pecynnau adnoddau Gweithiwr Allweddol i strwythuro sesiynau/cyswllt â defnyddwyr gwasanaeth yn wyneb COVID-19
- Negeseuon digidol (sain a gweledol gan y dynion i'w teuluoedd) yng Ngharchar Caerdydd
- Sefydlu ymweliadau rhithwir ar-lein ar gyfer carchardai
- Dysgu achrededig lechyd Emosiynol mewn celloedd yng Ngharchar Abertawe
- Cylchlythyrau wythnosol yn rhoi gwybod i ddynion am gyfyngiadau COVID-19
- Creu llyfrgelloedd symudol ym mhob carchar i gadw dynion yn brysur

	<p>Mae'r cynnydd allweddol a wnaed gan HMPPS i gefnogi staff ers dechrau'r achosion wedi cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gweithio gyda fforymau cydnerthedd lleol i hwyluso profion staff • Sesiynau ymarfer myfyrio i staff ledled y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Charchardai Sector Cyhoeddus yn ôl y gofyn, a sesiynau deialu i mewn wythnosol • Pecynnau cymorth Llesiant Staff (h.y. pecynnau lliniaru gorbryder) yn ogystal â choladu canllawiau sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer rheolwyr ledled y Gyfarwyddiaeth • Addasu pecynnau hyfforddi sy'n bodoli eisoes fel y gellir eu dosbarthu i staff ar fideo neu weminarau (Adeiladu Cydnerthedd, Ffiniau Proffesiynol ac ati)
<p>9.2 Sut y bydd y rhain yn eich helpu chi, mewn partneriaeth â HMPPS, i fonitro cynnydd yn y maes hwn?</p>	<p>Ar ôl eu cwblhau, bydd dangosyddion Iechyd yr Amgylchedd yn amlinellu meysydd ffocws penodol ar gyfer pob carchar, a fydd yn darparu llinell sylfaen i fonitro gwelliannau a llywio ymyraethau. Bydd y rhain yn bwydo i mewn i'r Dangosyddion Iechyd Carchardai Cenedlaethol sy'n cael eu datblygu fel rhan o'r cytundeb partneriaeth ar gyfer iechyd troseddwyr.</p>
<p>10. Gofal cymdeithasol a phoblogaeth carchardai sy'n heneiddio</p> <p>Rydym wedi clywed yn gyson bod nifer a chyfran poblogaeth y carchardai sy'n garcharorion hŷn (a ddiffinnir fel 50 a throsodd) wedi cynyddu ac y rhagwelir y bydd yn parhau i dyfu, a bod y garfan hon o garcharorion yn debygol o fod â mwy o anghenion cymdeithasol a gofal iechyd. Dywedodd Resettlement and Care for Older ex-Offenders and Prisoners (RECOOP) mai pobl dros 50 oed yw'r grŵp sy'n tyfu gyflymaf ym mhoblogaeth y carchardai ac mai diwallu eu hanghenion fydd un o'r heriau mwyaf sy'n wynebu'r system cyfiawnder troseddol am y blynyddoedd i ddod.</p>	
<p>Cwestiwn</p>	<p>Cynnydd</p>
<p>10.1 A allwch chi roi diweddariad i ni ar y gwaith yn y maes hwn?</p>	<p>Mae sicrhau bod carcharorion hŷn yn cael y gofal a'r cymorth cywir yn un o flaenoriaethau allweddol HMPPS yng Nghymru a Llywodraeth Cymru. Wrth i garcharorion fynd yn hŷn, gall eu hanghenion iechyd a gofal cymdeithasol gynyddu hefyd. Bydd gan eraill hefyd gyflwr iechyd meddwl cyd-bresennol neu broblem iechyd cronig a/neu anabled. Gall sefydliadu fod yn broblem, yn ogystal â cholli cysylltiad â theulu a ffrindiau.</p>

Mae'r Grŵp Goruchwyllo Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai wedi nodi'r blaenoriaethau cenedlaethol y cytunwyd arnynt ar gyfer carcharorion hŷn ledled ystâd y carchardai. Mae'r blaenoriaethau hynny'n adlewyrchu blaenoriaethau cenedlaethol strategol Llywodraeth Cymru fel y rhai a nodir yn Cymru Iachach.

Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a fframweithiau cysylltiedig yn sefydlu hawliau clir i ofal cymdeithasol. Fel rhan o'r bartneriaeth hon, mae'r Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Oedolion mewn Sefydliadau Diogel yn nodi camau allweddol a'r rhai sy'n gyfrifol ar bob cam, am nodi, atgyfeirio, asesu a diwallu anghenion gofal a chymorth oedolion mewn sefydliadau diogel, yn ogystal â chynllunio ar gyfer eu rhyddhau'n ôl i'r gymuned, ac wrth iddynt gael eu rhyddhau.

Yn lleol, mae Memoranda Cyd-ddealltwriaeth gan bob carchar yng Nghymru gydag awdurdodau lleol perthnasol sy'n amlinellu sut y darperir gofal cymdeithasol, ac mae'r carchardai ac awdurdodau lleol yn gweithio'n agos i gefnogi'r gwaith o ddarparu'r gwasanaethau hyn. Mae Partneriaethau Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai yn rhan annatod o sicrhau a chyflawni canlyniadau iechyd, gofal cymdeithasol a llesiant cyson i bawb sydd yn y carchar yng Nghymru.

Mae ein dull gweithredu wedi bod yn effeithiol o ran cyflawni ein blaenoriaethau cenedlaethol o fewn yr amgylchedd nad yw wedi'i ddatganoli. Ar hyn o bryd, mae anghenion iechyd a gofal cymdeithasol carcharorion hŷn â Dementia yn cael eu diwallu gan wasanaethau mewngymorth neu ofal mewn ysbytai. Cyfeiriodd arolwg thematig diweddar Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi o Ofal Cymdeithasol at arfer da yng Ngharchardai Caerdydd a Brynbuga a Phrescoed, gan adrodd bod y llwybr atgyfeirio wedi sbarduno targed ar gyfer sgrinio ac asesu cychwynnol gan dimau gofal cymdeithasol awdurdodau lleol priodol o fewn 24 awr i'w hatgyfeirio.

Mae Dementia hefyd yn gyflwr sy'n cael ei enwi yn y Ffrwd Waith Iechyd Meddwl o dan y Cytundeb Partneriaeth ar gyfer Iechyd mewn Carchardai. Bydd Coleg Brenhinol y Seiciatryddion yn cynnal adolygiad o'r ddarpariaeth

	<p>Dementia bresennol yng ngharchardai Cymru ac yn sefydlu safonau newydd ar gyfer gofal yn y maes hwn.</p> <p>Gan Garchar Brynbuga mae'r gyfran uchaf o garcharorion hŷn o'r holl garchardai yng Nghymru, gyda 10% o'r boblogaeth dros 70 oed. Mae'r carchar yn darparu'n benodol ar gyfer poblogaeth Dynion sy'n Euog o Droseddau Rhywiol, ac unigolion sy'n agored i niwed. Mae Carchar Brynbuga wedi cymryd agwedd arloesol tuag at ofalu am garcharorion hŷn ac mae wedi dod yn ganolbwynt ar gyfer arfer gorau sy'n cael ei rannu ar draws ystâd Cymru.</p> <p>Er mwyn cefnogi troseddwy'r â Dementia, mae Carchar Brynbuga a Phrescoed yn gweithio'n agos gyda chydweithwyr gofal cymdeithasol a thrydydd sector, gan eu galluogi i sicrhau gwahaniaethau gwirioneddol i'r dynion yn eu gofal. Mae'r berthynas broffesiynol y mae'r carchar wedi'i datblygu gyda Chyngor Sir Fynwy wedi bod yn hanfodol wrth ddiwallu anghenion poblogaeth sy'n heneiddio, yn ogystal â'u partneriaeth â Byddin yr Iachawdwriaeth.</p>
<p>10.2 A allwch chi roi copi i ni o Strategaeth HMPSS ar gyfer ymdrin â phobl hŷn yn y ddalffa yng Nghymru?</p>	<p>Mae swyddogion wedi cysylltu â HMPPS yng Nghymru i holi am y strategaeth ar gyfer rheoli Pobl Hŷn yn y ddalffa yn Rhanbarth Cymru a byddant yn ei hanfon ymlaen pan fyddant yn ei derbyn.</p>
<p>10.3 Sut ydych chi'n ymateb i alwadau am strategaeth genedlaethol ar gyfer carcharorion hŷn?</p>	<p>Mae'n hanfodol bod anghenion y boblogaeth carcharorion hŷn yn parhau i gael eu hasesu a'u cynllunio'n gydlynol ledled y meysydd cyfrifoldeb datganoledig a'r rhai nad ydynt wedi'u datganoli. Mae hyn yn rhan annatod o'n gwaith partneriaeth gyda HMPPS drwy'r Grŵp Goruchwylio Iechyd a Gofal Cymdeithasol Carchardai, a'r trefniadau partneriaeth lleol. Mae'r Grŵp yn arwain dull carchar cyfan o wella'r deilliannau iechyd a llesiant ledled yr ystâd yng Nghymru, gan gynnwys proffil oedran poblogaeth y carchardai sy'n esblygu a'u hanghenion am ofal a chymorth.</p> <p>Mae'r Grŵp eisoes wedi nodi amgylchedd ehangach y carchardai fel blaenoriaeth allweddol i gefnogi a sicrhau llesiant a sicrhau trefniadau iechyd a gofal cymdeithasol teg. Mae'r rhain yn gyson â blaenoriaethau Llywodraeth y DU ar gyfer carcharorion hŷn a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2020, sydd</p>

	<p>hefyd yn cynnwys gweithgareddau pwrpasol i droseiddwyr a'u paratoi ar gyfer eu rhyddhau a'u hailsefydlu.</p> <p>Ochr yn ochr â hyn, rydym yn ymgynghori ar ein gweledigaeth ar gyfer Cymru sydd o blaid pobl hŷn (https://llyw.cymru/sites/default/files/consultations/2020-12/dogfen-ymgynggori_0.pdf). Mae ein Strategaeth ddrafft yn nodi'r nodau cenedlaethol i wella llesiant; gwella gwasanaethau ac amgylcheddau lleol; ehangu a chynnal galluogrwydd pobl a mynd i'r afael â thlodi sy'n gysylltiedig ag oedran. Rydym wedi sicrhau bod y Strategaeth ddrafft yn amlygu anghenion carcharorion hŷn fel rhan o ddull system gyfan o ymdrin â chymorth, gofal neu driniaeth di-dor drwy wasanaethau a gynlluniwyd o amgylch unigolion, yn seiliedig ar eu hanghenion unigryw a'r hyn sy'n bwysig iddynt, yn ogystal â chanlyniadau ansawdd a diogelwch.</p> <p>Byddwn yn parhau i weithio ledled Llywodraethau cenedlaethol, ynghyd â'r holl bartneriaid ac asiantaethau perthnasol, i sicrhau gwell deilliannau i bawb ym mhob cwr o Gymru o ran iechyd a gofal cymdeithasol ond heb fod yn gyfyngedig i hynny.</p>
<p>10.4 Sut ydych chi'n ymateb i alwadau i Lywodraeth Cymru adolygu'r dyraniadau cyllid ar gyfer darpariaeth gofal cymdeithasol mewn carchardai yng Nghymru i sicrhau bod anghenion yn cael eu diwallu'n ddigonol?</p>	<p>Cafodd sut y dosbarthwyd cyllid gofal cymdeithasol mewn carchardai ei ystyried, ei adolygu a'i gytuno gyda llywodraeth leol fel rhan o'r trefniadau ffurfiol a sefydlwyd o dan ein Cynllun Partneriaeth Llywodraeth Leol. Diben y Cynllun yw sicrhau trefniadau cyson, teg a chyfartal i drosglwyddo grantiau penodol i'r setliad. Mae'r Cynllun yn adlewyrchu cais llywodraeth leol am fwy o hyblygrwydd i reoli eu hadnoddau.</p> <p>Ail-ystyriwyd y penderfyniadau hynny ar gais Llywodraeth Cymru, yn dilyn sylwadau a dderbyniwyd gan un awdurdod lleol. Ail-gadarnhaodd cynrychiolwyr llywodraeth leol y penderfyniad gwreiddiol i ddsbarthu'r cyllid sydd ar gael ledled pob un o'r 22 awdurdod lleol o 2018/19.</p>
<p>11. Cyllid</p>	

Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn cyllid ar gyfer gofal iechyd carcharorion mewn carchardai sector cyhoeddus yng Nghymru drwy Floc Cymru. Ers 2004-05, mae Llywodraeth y DU yn darparu oddeutu £2.544m i Lywodraeth Cymru at y diben hwn. Fe wnaethoch chi gadarnhau nad yw trosglwyddiad y bloc wedi'i ddiweddarau ers 2004-05.

Clywsom dystiolaeth fod Llywodraeth y DU yn tanariannu carchardai yng Nghymru. Fe wnaeth y Coleg Nyrsio Brenhinol a Choleg Brenhinol y Meddygon Teulu nodi bod y system ariannu gyfredol ar gyfer gofal iechyd carchardai wedi dyddio, gyda Choleg Brenhinol y Meddygon Teulu yn dweud bod y cyllid fel y mae ar hyn o bryd yn annigonol, a heb weld cynnydd ers i'r GIG gymryd y cyfrifoldeb am iechyd carchardai. Dywedodd y Coleg Nyrsio Brenhinol y dylai galw am ddiwygio fod yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru. Roedd y Gymdeithas Fferyllol Frenhinol ac Iechyd Cyhoeddus Cymru ill dau yn cytuno â hyn.

Cwestiwn	Cynnydd
<p>11.1 Pa drafodaethau diweddar a gawsoch gyda Llywodraeth y DU ynghylch trefniadau adnoddau a chyllido ar gyfer carchardai yng Nghymru?</p>	<p>Nid yw Llywodraeth Cymru yn derbyn cyllid gan Lywodraeth y DU ar gyfer gofal iechyd carcharorion yn flynyddol. Yn 2014-15, derbyniodd Lywodraeth Cymru drosglwyddiad rheolaidd i Floc Cymru o £2.544m i gefnogi gofal iechyd carcharorion mewn carchardai cyhoeddus yng Nghymru. Ni ddarparwyd unrhyw gyllid penodol ychwanegol i Lywodraeth Cymru (gan Lywodraeth y DU) ar gyfer gofal iechyd mewn carchardai ers hynny.</p> <p>Ysgrifennodd Llywodraeth Cymru at y Byrddau Iechyd perthnasol ym mis Mawrth 2020 i ofyn am wybodaeth am gostau cyfredol sy'n gysylltiedig â darparu gwasanaethau iechyd sylfaenol ac eilaidd yn y carchardai (gan gynnwys costau cyfalaf, refeniw a staffio blynyddol ar gyfer darparu gofal iechyd). Y bwriad oedd defnyddio'r adolygiad o gyllid hwn i lywio trafodaethau gyda Llywodraeth y DU – ynghylch cyllid ar gyfer carchardai yng Nghymru yn y dyfodol.</p>
<p>11.2 Pa waith ydych chi wedi'i wneud i adolygu lefel y cyllid a'r trefniadau ar gyfer modelau cyllid ar draws carchardai Cymru?</p>	<p>Fel y nodwyd ar gyfer cwestiwn 11.1 – Ysgrifennodd Llywodraeth Cymru at y Byrddau Iechyd perthnasol ym mis Mawrth 2020 i ofyn am wybodaeth am gostau cyfredol sy'n gysylltiedig â darparu gwasanaethau iechyd sylfaenol ac eilaidd yn y carchardai (gan gynnwys costau cyfalaf, refeniw a staffio blynyddol ar gyfer darparu gofal iechyd). Y bwriad oedd defnyddio'r adolygiad o gyllid hwn i lywio trafodaethau gyda Llywodraeth y DU – ynghylch cyllid ar gyfer carchardai yng Nghymru yn y dyfodol. Mae effaith y pandemig wedi golygu bod yr adolygiad hwn wedi'i oedi yn 2020. Y bwriad yw dychwelyd i'r sgysiau hyn yn 2021, yng nghyd-destun cynllun adfer ar gyfer y carchardai.</p>

Er mwyn cefnogi blaenoriaeth iechyd y carchardai, mae Llywodraeth Cymru wedi dyrannu £1 miliwn ychwanegol o gyllid rheolaidd i gefnogi byrddau iechyd lleol i wella mynediad at wasanaethau iechyd yn yr ystâd carchardai cyhoeddus. Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro a Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan i gyd wedi derbyn cyllid a fydd yn cefnogi gwell mynediad at wasanaethau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau sy'n cyd-ddigwydd yng Ngharchardai Abertawe, Caerdydd, a Brynbuga a Phrescoed.

O ran Carchar Berwyn, mae perthynas ariannu uniongyrchol rhwng HMPPS a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Cytunwyd y bydd y cyllid ar gyfer gwasanaethau iechyd carchardai yng Ngharchar Berwyn yn rhan o drosglwyddiad i Lywodraeth Cymru yn y dyfodol unwaith y bydd y carchar yn cyrraedd ei gapasiti ac yn gwbl weithredol.

12. Data

Mewn perthynas â chasglu data, clywsom dystiolaeth am bryderon ynghylch y set ddata gyfyngedig yn yr ystâd carchardai i oedolion Cymru. O ran ceisio gwella'r gwaith o gasglu data, fe ddywedoch chi, "as part of the partnership agreement, we'll end up having a standard set of national indicators and we can then use those to report on for prisoner outcomes. So, that is work that is actively being pursued."

Cwestiwn

Cynnydd

12.1 A allwch chi roi diweddariad i ni ar y gwaith yn y maes hwn?

Mae'r gwaith hwn wedi'i oedi ar hyn o bryd oherwydd cyfyngiadau adnoddau a achosir gan COVID-19.

